

סוגיה ז: איסור תשמיש המיטה

רקע

במשנה נאמר שתשמיש המיטה אסור ביום הכיפורים, הראשונים מוסיפים שאף קרבה בין איש לאשתו אסור.

מקורות

- א. עז.-עז: "תשמיש המטה דאיקרי ענוי... שעינה מביאות אחרות"
- ב. פסחים נג: "מתני' מקום שנהגו להדליק את הנר... לא נתכוונו אלא לדבר אחד" הגהות מרדכי מועד קטן סי' תתקלד, "בפ"ק דכתובות... לישן עם אשתו במטה" ספר האגודה מסכת פסחים פרק מקום שנהגו סי' נב
- ג. שו"ע סי' תרטו סע' א ומשנה ברורה [בעיקר סק"א]

הגהות מרדכי מועד קטן סי' תתקלד
בפרק קמא דכתובות גבי הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים פירש דתשעה באב ויום הכפורים אסור לישן עם אשתו במטה"

ספר האגודה מסכת פסחים פרק מקום שנהגו סי' נב
מקום שנהגו (להדליק את הנר) בליל יום הכפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. דרש רבא ועמך כולם צדיקים, כולם לדבר אחד נתכוונו, פירוש להרחיק מן התשמיש, וכתב רבינו שמחה מכאן ראיה שירחיק אדם מאשתו ביום הכפורים שלא ליגע בה ובבגדיה כאילו נידה, שהרי החמירו להדליק או שלא להדליק ובנידה לא החמירו.

הסבר הסוגיה

"תשמיש המטה דאיקרי ענוי מנא לן דכתיב אם תענה את בנותי". [גמ' עז.].

המשנה מונה את תשמיש המיטה כאחד מחמשת העינויים האסורים ביום הכיפורים. הגמ' לומדת שמניעת תשמיש מוגדרת עינוי מ"אם תענה את בנותי".

הראשונים מרחיבים את האיסור, ואוסרים גם קרבה בין בני הזוג. הגהות מרדכי [מו"ק סי' תתקלד] מחדש "דתשעה באב ויום הכפורים אסור לישן עם אשתו במטה". ספר האגודה מצטט את רבינו שמחה המוסיף "שירחיק אדם מאשתו ביום הכפורים שלא ליגע בה ובבגדיה כאלו היא נידה". הגהות מרדכי מדגיש שהאיסור הוא בין בתשעה באב ובין ביום הכיפורים, רבינו שמחה אוסר ביום הכיפורים, ואינו מתייחס לתשעה באב.

ניתן להבין באחת משלש דרכים את היחס בין שני הפסקים:

א. הפסקים משלימים זה את זה. אסור בין ביום הכיפורים ובין בתשעה באב לישן עם אשתו במטה, וליגע בה ובבגדיה. רבינו שמחה דיבר על יום כיפורים כיוון שהמשנה עוסקת ביום הכיפורים, אבל דינו אמור אף על תשעה באב.

ב. הפסקים חלוקים. דיני הרחקה נובעים מגזרה שלא יכשל באיסור תשמיש המיטה, הגהות מרדכי גוזר על תשעה באב, ורבינו שמחה גוזר רק על יום הכיפורים, שאיסורו מהתורה.

ג. הפסקים אינם סותרים, כיוון שהם עוסקים בדינים שונים. שלא ליגע באשתו נאסר כגזרה שלא יכשל באיסור, הגזרה חלה רק ביום הכיפורים שאיסורו מהתורה. שלא ישן עם אשתו במיטה נאסר כהרחבה של איסור תשמיש המיטה, שהרחקה בין איש לאשתו כלולה בחיוב עינוי. כיוון שהרחקה היא הרחבה של חיוב עינוי, אין סברא לחלק בין תשעה באב לבין יום הכיפורים.

סיכום

ניתן להבין שהאיסור ליגע באשתו ביום הכיפורים ולישן עמה במיטה הוא הרחבה של איסור תשמיש המיטה, אבל כיוון שאין להבנה זו מקור ברור, והיא נלמדת מדיני הדלקת הנר ביום הכיפורים ומדיני הרחקה של נידה סביר יותר שחכמים גזרו שלא יכשל באיסור תשמיש.

הלכה

השו"ע [סי' תרטו סע' א] פוסק: "יום הכיפורים אסור בתשמיש המטה ואסור ליגע באשתו כאלו היא נדה וכן אסור לישן עם אשתו במטה". בהלכות תשעה באב השו"ע [סי' תקנ"ד סע' יח] פוסק: "יש מי שאומר שלא יישן בליל ט"ב עם אשתו במטה ונכון הדבר משום לך לך אמרינן לנזירא". ביום הכיפורים אסור בין לישן עם אשתו ובין ליגע בה, בתשעה באב יש אומרים שאסור ליגע בה, ואיסור זה משום גזרה שמא יכשל באיסור – "לך לך אמרינן לנזירא".

המשנה ברורה [סי' תרטו סק"א וסי' תקנ"ד סקל"ז] פוסק שכל דיני הרחקה מנידה נוהגים ביום הכיפורים. בתשעה באב אסור ליגע באשתו בלילה ויש להקל ביום.